Perustuslakivaliokunta

Perjantai 11.11.2022 klo 8.00—10.29

Läsnä
puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd
varapuheenjohtaja Heikki Vestman kok
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Maria Guzenina sd (4, 5, 6, 7, 8) (3 osittain)
jäsen Hannu Hoskonen kesk (5, 6, 7, 8) (3, 4 osittain)
jäsen Olli Immonen ps (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8) (4 osittain)
jäsen Hilkka Kemppi kesk (4, 5, 6, 7, 8) (3 osittain)
jäsen Mikko Kinnunen kesk (4, 5, 6, 7, 8) (3 osittain)
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Mats Löfström r
jäsen Jukka Mäkynen ps
jäsen Sakari Puisto ps (1, 2) (3 osittain)
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Tuula Väätäinen sd
varajäsen Johannes Koskinen sd (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8) (4 osittain)
varajäsen Jani Mäkelä ps (1, 2, 5, 6, 7, 8) (3, 4 osittain)
varajäsen Wille Rydman wr (4, 5, 6, 7, 8) (3 osittain)

Sihteerit
valiokuntaneuvos Johannes Heikkonen
valiokuntaneuvos Mikael Koillinen
valiokuntaneuvos Liisa Vanhala (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8) (4 osittain)

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 13 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Kokous todettiin päätösvaltaiseksi.

3. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi luonnon ennallistamisesta (ennallistamisasetus)

Valtioneuvoston U-kirjelmä U 76/2022 vp

Valiokunnan lausuntoluonnos Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi luonnon ennallistamisesta (ennallistamisasetus) A 3

Valmis
5.1

Sihteeri esitteli täydennetyn lausuntoluonnoksen.

Valiokunta kävi yleiskeskustelun.

Valiokunta aloitti yksityiskohtaisen käsittelyn.

Hyväksyttiin kappaleet 1—4 luonnoksen mukaisena.

Päätettiin muuttaa kappaleen 4 jälkeinen väliotsikko kuulumaan seuraavasti: "Oikeusperusta, suhteellisuus ja toissijaisuus".

Päätettiin lisätä kappaleen 4 jälkeen uusi kappale 5 seuraavasti: "Asetusehdotuksen oikeusperustaksi ehdotetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 192 artiklan 1 kohtaa, jolla toteutetaan sopimuksen 191 artiklan 1 kohdassa määriteltyjä unionin ympäristöpolitiikan tavoitteita. Valtioneuvoston alustavan arvion mukaan komission ehdottama oikeusperusta on pääosin asianmukainen. On kuitenkin tarpeen pyrkiä varmistamaan, että ehdotettu oikeusperusta on riittävä kaikilta osin."

Päätettiin lisätä uuden kappale 5 jälkeen uusi kappale 6 seuraavasti: "Oikeusperustan arviointi ei kuulu perustuslakivaliokunnalle perustuslaissa osoitettuihin tehtäviin. Oikeusperustan asianmukaisuus on EU-oikeudellinen kysymys, jonka ratkaisee viime kädessä EU-tuomioistuin (ks. esim. PeVL 47/2022 vp, kappale 15). Valiokunta on pitänyt kuitenkin tärkeänä, että unionilainsäädäntöä kehitetään ensisijaisesti perussopimusten puitteissa (ks. esim. PeVL 61/2016 vp). Perustuslakivaliokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan oikeusperustan riittävyyden varmistamisen tarpeesta."

Hyväksyttiin kappaleet 4a—4d, joista on tullut kappaleet 7—10, luonnoksen mukaan.

Päätettiin muuttaa kappaleen 4e, josta on tullut kappale 11, viimeinen virke kuulumaan seuraavasti: "Perustuslakivaliokunnan mielestä eduskunnan perussopimuksiin perustuvan toissijaisuusvalvonnan tosiasiallisen toteutumisen kannalta olisi ollut perusteltua, että sillä olisi ollut käytettävissään ehdotusta koskeva valtioneuvoston E-kirje tai U-kirjelmä hyvissä ajoin ennen kansallisille parlamenteille toissijaisuusvalvonnassa asetetun määräajan umpeutumista."

Päätettiin lisätä kappaleen 5, josta on tullut kappale 12, loppuun uusi virke seuraavasti: "Ennallistamistoimenpiteiden ehdotettu laajuus johtaa suomalaisessa maanomistusjärjestelmässä väistämättä siihen, että ennallistamisen vaikutus kohdistuu merkittävällä tavalla myös yksittäisiin maanomistajiin ja maa- ja metsätalouselinkeinojen harjoittajiin."

Päätettiin lisätä kappaleen 6, josta on tullut kappale 13, jälkeen uusi kappale 14 seuraavasti: "Perustuslakivaliokunta on ehdotusta energiatehokkuusdirektiiviksi arvioidessaan todennut, että direktiiviehdotus näytti mahdollistavan puuttumisen olemassa olevien rakennusten yksityisten omistajien omaisuuden suojaan tavalla, joka muodostui perusoikeusrajoitusten oikeasuhtaisuusvaatimuksen kannalta ongelmalliseksi. Verrattuna perustuslakivaliokunnan aikaisemmin käsittelemiin vastaavantyyppisiin säännösehdotuksiin direktii-

viehdotuksen mukainen velvoite oli olennaisesti pidemmälle menevä (vrt. esim. PeVL 26/2020 vp). Sääntelyn ongelmallisuuteen vaikutti osaltaan myös direktiivissä ehdotettu varsin lyhyt siirtymäaika korjausten toteuttamiselle. Merkityksellistä oli, että rakennusten korjausvelvollisuus kohdistui valtioneuvoston kirjelmässä esitettyjen tietojen valossa merkittävästi luonnollisiin henkilöihin ja että korjauskustannukset saattoivat olla merkittäviä (PeVL 30/2022 vp, kappaleet 6—7)."

Hyväksyttiin kappale 7, josta on tullut kappale 15, luonnoksen mukaisena.

Päätettiin muuttaa kappaleen 8, josta on tullut kappale 16, toinen virke kuulumaan seuraavasti: ”Asetusehdotuksesta ja sen vaikutuksista kirjelmässä esitetyt tiedot eivät ole riittäviä sen arvioimiseksi, kuinka pitkälti sääntely johtaa perusoikeuksien rajoittamista koskevien edellytysten kannalta ongelmalliseen puuttumiseen yksityisten maanomistajien tai elinkeinonharjoittajien oikeusasemaan.”

Hyväksyttiin kappale 9, josta on tullut kappale 17, luonnoksen mukaisena.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle rakentamislaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 139/2022 vp

Asiantuntijalausunto HE 139/2022 vp PeV 11.11.2022 professori Veli-Pekka Viljanen Asiantuntijalausunto A 4
Asiantuntijalausunto HE 139/2022 vp PeV 11.11.2022 professori Anne Kumpula Asiantuntijalausunto B 4
Asiantuntijalausunto HE 139/2022 vp PeV 11.11.2022 dosentti, tenure track -professori Anu Mutanen Asiantuntijalausunto C 4

klo 9.00:

Valiokunnassa olivat kuultavina:
- professori Veli-Pekka Viljanen, liite
- professori Anne Kumpula, liite

Valiokuntaan on saapunut kirjallinen lausunto:
- dosentti, tenure track -professori Anu Mutanen, liite

Valiokunta lopetti asiantuntijakuulemisen.

Valiokunta kävi valmistavan keskustelun.

5. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi luonnon ennallistamisesta (ennallistamisasetus)

Valtioneuvoston U-kirjelmä U 76/2022 vp

Valiokunta jatkoi asian yksityiskohtaista käsittelyä.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi lausuntoluonnoksen muutettuna.

Päätettiin muuttaa kappale 10, josta on tullut kappale 18, kuulumaan seuraavasti: "Nyt arvioitavaa asetusehdotusta on tarpeen tarkastella budjettisuvereniteetin kannalta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt erittäin tärkeänä, että Suomen budjettisuvereniteettia suojataan mahdollisimman tehokkaasti (PeVL 29/2021 vp, PeVL 10/2019 vp, PeVL 55/2017 vp, PeVL 28/2013 vp, PeVL 5/2011 vp). Perustuslakivaliokunnan lausunnon 16/2020 vp mukaan valtiosääntöoikeudellisessa tarkastelussa budjettisuvereniteetin kannalta olennainen kysymys on jäsenvaltion vastuiden tarkkarajaisuus. Valtion vastuita arvioitaessa on otettava huomioon paitsi niiden kokonaismäärä myös niiden toteutumisen todennäköisyys (PeVL 11/2020 vp, PeVL 3/2013 vp ja PeVP 52/2014 vp). Valtioneuvoston kirjelmän mukaan Suomelle ennallistamisasetuksen johdosta muodostuvat vuotuiset kustannukset olisivat komission arvion mukaan 931 miljoonaa euroa. EU-jäsenvaltioille arvioiduista kokonaiskustannuksista tämä olisi 12,6 prosenttia. Bruttokansantuotteeseen suhteutettuna Suomelle aiheutuisi jäsenvaltioista eniten kustannuksia (0,39 prosenttia BKT:stä)."

Päätettiin lisätä kappaleen 10, josta on tullut kappale 18, jälkeen uusi kappale 19 seuraavasti: "Perustuslakivaliokunnan mielestä merkitystä on taloudellisten vaikutusten suuruuden lisäksi myös sääntelystä johtuvien vaikutusten muodolla. Ennallistamistoimia ja luonnon tilan parantamiseen tähtääviä toimia rahoitetaan Suomessa nykyisin käytännössä julkisin varoin ja pääasiassa valtion talousarviosta. Asetusehdotuksessa asetettaisiin sitovia ennallistamistavoitteita, mikä johtaisi siihen, että ehdotuksen toimeenpaneminen edellyttäisi kansallisten varojen kohdentamista valtion talousarviosta. Näin ollen ehdotusta on arvioitava eduskunnan budjettivallan kannalta. Ehdotetun kaltainen sääntelytapa irtaantuu perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan Euroopan unionin budjetin käyttöön sovelletusta parallellismin periaatteesta, jonka mukaan lainsäädäntö- ja budjettivalta ovat kulkeneet käsikkäin. Arviointitilanne on siten jossakin määrin uudenlainen."

Päätettiin muuttaa kappaleen 11, josta on tullut kappale 20, kolmas virke kuulumaan seuraavasti: "Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ehdotuksen valtiontaloudellisista vaikutuksista on saatava huomattavasti yksityiskohtaisempi, perustavanlaatuinen selvitys."

Päätettiin muuttaa kappale 12, josta on tullut kappale 21, kuulumaan seuraavasti: "Perustuslakivaliokunta pitää asetuksen arvioituja vaikutuksia niiden mittaluokan ja pitkäaikaisuuden vuoksi ongelmallisina suhteellisuusperiaatteen kannalta ja hyvin merkittävinä budjettivallan ja talousvaikutusten näkökulmasta. Valiokunta korostaa valtioneuvoston tavoin, että ehdotuksen valtiontaloudellisia kustannusvaikutuksia tulee alentaa erittäin merkittävästi. Asetuksen ei tule aiheuttaa suhteetonta taakkaa yksittäisten jäsenvaltioiden valtiontalouksille."

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle vammaispalvelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 191/2022 vp

Valiokunta päätti jatkaa asiantuntijakuulemista.

Valiokunta päätti lisäasiantuntijoista. Kutsutaan kuultaviksi: professori Tuomas Ojanen, vanhempi yliopistonlehtori Liisa Nieminen ja professori Eeva Nykänen.

7. Muut asiat

- Valiokuntaan on saapunut Euroopan parlamentin ulkopuoliseen demokraattisten prosessien häirintään keskittyvältä väliaikaiselta valiokunnalta kutsu keskustelemaan Brysseliin 1.12. lainsäädännöllisestä kestävyydestä, vaalilaeista sekä informaation manipulaatiosta. Valiokunta päätti puheenjohtajan osallistumisesta.

- Valiokunta keskusteli sosiaali- ja terveysvaliokunnan 10.11.2022 perustuslakivaliokunnalle osoittaman lausuntopyynnön käsittelystä.

8. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on etäkokous tiistaina 15.11.2022 klo 10.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Mikael Koillinen